

УДК 338.49

Кириченко С.О.

КЛАСИФІКАЦІЯ СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В РЕГІОНАХ ЗА ФУНКЦІОНАЛЬНО-СПЕЦІАЛІЗОВАНИМ ПІДХОДОМ

У статті досліджено існуючі класифікації соціальної інфраструктури. Встановлено, що на сьогоднішній день частіше за все класифікація соціальної інфраструктури відбувається у залежності від її функціональних завдань. Запропоновано класифікацію соціальної інфраструктури за функціонально-спеціалізованим підходом. Обґрунтовано, що усі виділені складові соціальної інфраструктури на основі функціонально-спеціалізованої класифікації мають свої специфічні особливості, закономірності розвитку та функціонування.

Ключові слова: соціальна інфраструктура, інфраструктура, розвиток, класифікація, функціонально-спеціалізований підхід.

В статті досліджені існуючі класифікації соціальної інфраструктури. Установлено, що на сьогоднішній день частіше за все класифікація соціальної інфраструктури відбувається у залежності від її функціональних завдань. Предложена класифікація соціальної інфраструктури по функціонально-спеціалізованому підходу. Обґрунтовано, що всі виділені складові соціальної інфраструктури на основі функціонально-спеціалізованої класифікації мають свої специфічні особливості, закономірності розвитку та функціонування.

Ключевые слова: социальная инфраструктура, инфраструктура, развитие, классификация, функционально-специализированный подход.

Вступ. Тривалий час соціальну інфраструктуру розглядали у контексті інфраструктури, а не як окрему економічну категорію, а при визначенні частіше всього використовуються два підходи: макроекономічний - за яким соціальна інфраструктура розглядається як сукупність певних галузей; мікроекономічний - в якому соціальна інфраструктура трактується як сукупність об'єктів або елементів.

Але і перший і другий підходи об'єднують те, що галузі й об'єкти соціальної інфраструктури спрямовані на утворення відповідних умов розвитку й задоволення матеріальних та духовних потреб життєдіяльності населення.

Все це призвело до того, що при класифікації соціальної інфраструктури також використовуються різні підходи. Необхідно відзначити, що вчені до складу соціальної інфраструктури відносять 16 інтегрованих галузей, які складаються більше ніж з 50 підгалузей [2, с. 25], все це вимагає уточнення класифікації соціальної інфраструктури регіонів.

Аналіз основних досліджень. Відокремлення економічної категорії «інфраструктура» знайшли своє відображення у працях таких зарубіжних вчених: П. Розенштейна-Родана, А. Хіршмана, А. Янгсона та ін. авторів.

Розв'язанню проблем розвитку соціальної інфраструктури, визначенню сутності цієї економічної категорії та її класифікації присвячено роботи таких вчених як: О.М. Алимов, Б.М. Данилишин, А.А. Мазараки, М.К. Орлатий, Ю.І. Саенко, Д.М. Стеченко та ін.

Невирішена раніше частина загальної проблеми. Незважаючи на велику кількість публікацій відносно значення та проблем розвитку соціальної інфраструктури, її класифікація залишається досі дискусійним та не вирішеним питанням, що вимагає уточнення.

Постановка завдання. Метою статті є на основі аналізу існуючих підходів до класифікації та класифікації соціальної інфраструктури удосконалити її використовуючи функціонально-спеціалізований підхід.

Результати дослідження. Автори, які стояли у витоків формування наукових поглядів щодо функціонування соціальної інфраструктури, визначали наступну класифікацію об'єктів соціальної інфраструктури.

Так, наприклад, Платон М.С. класифікував соціальну інфраструктуру як «підготовку і перепідготовку кадрів, роздрібну торгівлю і громадське харчування, охорону здоров'я, житлово-комунальне господарство, забезпечення та утримання дітей, а також забезпечення відпочинку і підвищення культури трудящих» [6].

Некрасов Н.Н. відносив до класифікації «житловий фонд, установи освіти, охорони здоров'я, соціального забезпечення, науки та мистецтва, спорудження спортивно-оздоровчого характеру, пасажирський транспорт» [5].

Дуже конкретний перелік об'єктів, які відносяться до соціальної інфраструктури надав академік О.М. Алимов, а саме це «сукупність об'єктів торгівлі, громадського харчування, побутового обслуговування населення, житлово-комунального господарства, транспорту, зв'язку, кредитування, державного страхування населення, охорони здоров'я, фізичної культури і спорту, соціального забезпечення, народної освіти, охорони навколишнього середовища, культури і мистецтва, побутового призначення на виробництві, суспільно-політичного призначення, об'єктів для міжособистісного спілкування тощо ...» [1, с. 227].

При класифікації соціальної інфраструктури деякі вчені [3, с. 172; 4, с. 6] виходять з того, що ототожнюють її зі сферою послуг, наприклад, І.Ф. Коломієць у складі соціальної інфраструктури виділяє: розподільчу, виробничу, споживчу та суспільну інфраструктуру, зводячи її до надання послуг [4, с. 6]. І.П. Кінаш, використовуючи при класифікації функціональний підхід, поділяє соціальну інфраструктуру на шість складових: соціально-побутову, соціально-оздоровчу, освітньо-духовну.

фомадсько-політичну, комунікаційну, соціально-економічну та наголошує, що «сфера послуг та соціальна інфраструктура - це тотожні поняття» [3, с. 172].

М.М. Тимошенко, класифікуючи соціальну інфраструктуру, виділяє два підходи класифікації за територіальною та галузевою належністю [9]. На наш погляд, соціальна інфраструктура є набагато ширшим поняттям ніж сфера послуг. Інші вчені використовують функціональний підхід при класифікації, так П.В. Прокопишак поділяє соціальну інфраструктуру на: соціальну-побутову, соціально-оздоровчу, соціально-духовну, соціально-економічну [8, с. 13]; І.В. Прокопа визначає побутову та соціально- економічну інфраструктуру, відносячи до останньої галузі, які беруть участь у формуванні та розвитку робочої сили [7, с. 10]. І.Ф. Гнибіденко класифікує соціальну інфраструктуру у залежності від призначення її складових галузей на: галузі соціально-культурні або соціально-економічні, та соціально- побутові або матеріально-побутові галузі [2, с. 23].

Отже, на сьогоднішній день частіше за все класифікація соціальної інфраструктури відбувається у залежності від її функціональних завдань, хоча також використовуються й інші підходи: за розповсюдженням окремих складових інфраструктури на певній території, за рівнем розвитку, за складом капіталу, за інноваційним направленням тощо.

На наш погляд, у залежності від функціональних завдань та впливу на відтворювальний потенціал регіону, соціальна інфраструктура поділяється на:

1) інфраструктуру комунально-побутового обслуговування - задля створення умов життєдіяльності населення (громадське харчування, торгівля, житлово-комунальне господарство та житлове будівництво, побутове обслуговування, транспорт, зв'язок);

2) інфраструктуру управління, охорони громадського порядку та екології - задля забезпечення умов безпеки життєдіяльності; включає в себе обслуговуючу функцію (охорона довкілля, державне, регіональне та муніципальне управління, охорона громадського порядку, правові послуги);

3) соціально-економічне обслуговування - задля відтворення робочої сили та всебічного розвитку особистості, що сприяє формуванню громадської думки і світогляду, яке може бути розподілено у свою чергу на:

а) відтворення та збереження фізичного здоров'я (охорона здоров'я, фізична культура і спорт, соціальне забезпечення, туризм, рекреація, відпочинок та дозвілля);

б) інтелектуально-культурну діяльність (освіта, культура, мистецтво, видавнича діяльність та книготоргівля);

в) кредитування й страхування населення (установи, що акумулюють тимчасово вільні грошові ресурси - банки; страхові й гарантійні компанії; кредитні, інвестиційні фонди);

г) суспільно-політичну діяльність (наука, діяльність у галузі масової інформації, громадських організацій, товариств, асоціацій, об'єднань).

До соціальної інфраструктури, на наш погляд, відноситься управління та охорона громадського порядку та екології, оскільки в сучасних умовах економічної дестабілізації неможливо уявити відтворення, розвиток та життєдіяльність людини без забезпечення захисту прав, свобод, життя, здоров'я, майна та інтересів населення, охорони порядку відповідно до законодавчо закріплених норм громадського порядку, а також установ, організацій та закладів, що це забезпечують.

Також важливого значення набувають підприємства, установи та споруди, які безпосередньо відносяться до охорони, відтворення і поліпшення навколишньої середовища, задля забезпечення санітарно-епідемічних та гігієнічних норм, у тому числі якісною водою, чистим повітрям тощо. Таким чином, з урахуванням своєї значимості захист та піклування про людину, та посилення свідомості населення у сфері екології можна віднести безпосередньо до функцій соціальної інфраструктури - забезпечення умов безпеки життєдіяльності громадян.

Висновки. Отже, такий функціонально-спеціалізований підхід, на наш погляд, є оптимальним по відношенню до класифікації соціальної інфраструктури з урахуванням направленості її матеріально-речових елементів на забезпечення загальних умов діяльності людини у сфері праці, побуту, сім'ї, суспільно-політичному, духовному, інтелектуальному розвитку та життєдіяльності.

На наш погляд, щодо класифікації соціальної інфраструктури використання функціонально-спеціалізованого підходу за галузями дає більше уявлення про цілісність цього поняття та його сутність хоча і менше деталізує, ніж при класифікації за об'єктами та елементами, що входять до цих галузей.

Необхідно відзначити, що усі виділені складові соціальної інфраструктури на основі функціонально-спеціалізованої класифікації мають свої специфічні особливості та закономірності розвитку та функціонування, але при цьому деталізують таку специфічну категорію як «соціальна інфраструктура», що у подальших дослідженнях сприятиме визначенню організаційно-економічних заходів розвитку соціальної інфраструктури регіонів.

Список використаних джерел:

1. Алымов А. Н. Социальная инфраструктура: вопросы теории и практики А. Н. Алымов, А. Л. Кочерга, В. А. Богаенко. - К.: Наукова думка, 1982. - 335 с.
2. Гнибіденко І. Ф. Сільська соціальна інфраструктура: аспекти розвитку та зайнятості населення / І. Ф. Гнибіденко. - К.: РВПС України НАН України. 2003. - 54 с.

3.Кінаш І. П. Склад і структура соціальної інфраструктури / І. П. Кінаш // Вісник соціально-економічних досліджень. -2012. -Вип. 3(46). Ч. 2.-С. 171-176.

4.Коломієць І. Ф. Соціальна інфраструктура регіону в умовах розвитку ринкових відносин: дис. ... канд. ек. наук: 08.00.04 /І. Ф. Коломігць. - Львів: 1993 - 128 с.

5.Некрасов Н. Н. Региональная экономика. Теория, проблемы, методы Н. Н. Некрасов. - М.: Издательство «Экономика», 1978. - 344 с.

6.Платон М. С. Социальная инфраструктура села / М. С. Платон. - м.; Агропромиздат. - 1986. - 150 с.

7.Прокопа І. В. Соціальна інфраструктура села: формування нового механізму розвитку /І. В. Прокопа. - К.: Ін-т економіки НАН України, 1996. - 172 с.

8,Прокопишак К. В. Регулювання розвитку соціальної сфери села в умовах становлення ринкових відносин / К. В. Прокопишак. - Львів: Українські технології 2002. - 262 с.

9.Тимошенко М. М. Теоретичні засади розвитку соціальної інфраструктури сільських територій / М. М. Тимошенко // Ефективна економіка: Електронне наукове фахове видання. 2014. - ,4» 11. Режим доступу: <http://www.economy.navka.com.ua/?op=1&z=3501>

Kyrychenko S.O.

CLASSIFICATION OF SOCIAL INFRASTRUCTURE IN THE REGIONS BY FUNCTIONAL-SPECIALIZED APPROACHES

The article explored the classification of existing social infrastructure. It is established, that the despite the large amount of publications relatively importance and problems of social infrastructure, its classification is still a discussion and unresolved issue that requires clarification.

A result of investigation found, that to date most commonly classification of social infrastructure is depending on its functional objectives, but also used by other approaches: the spread of individual components of the infrastructure in 3 particular area, the level of development, equity for innovative direction etc.

In our opinion, depending on the functional objectives and impact on the reproductive potential of the region, social infrastructure is divided into:

1)the infrastructure communal services - for creation of life conditions of the population (catering, trade, utilities and housing, public services, transport, communications);

2)infrastructure of management, public safety and the environment - for life safety conditions; includes serving function (the environment, state, regional and municipal management, public order, legal services);

3) socio-economic services - for the reproduction of labor and full development of personality that contributes to public opinion and world view that can be divided in turn into:

a) reproduction and preservation of physical health (health, physical culture and sports, social welfare, tourism, recreation, leisure and entertainment);

b) intellectual and cultural activities (education, culture, art, publishing and book trade);

c) credit and insurance of population (institutions that accumulate temporarily free money resources - banks, insurance companies and guarantee, credit, investment funds);

d) socio-political activities (science, activities in the field of media, NGOs, societies, associations, unions).

Thus, a functionally specialized approach is optimal with the classification social infrastructure based on orientation material elements at providing overall conditions of rights at work, life, family, social, political, spiritual, and intellectual development of life. ■

It is proved for the classification of social infrastructure using functional and specialized approach by industry, gives more understanding about the integrity of the concept and its essence, though less details than the classification of objects and elements belonging to these sectors.

It is noted, that all marked components of social infrastructure based on functionally specialized classifications and have their own specific characteristics and patterns of development and operation, but the detailing such specific category as "social infrastructure)) that in further researches will help determine the organizational and economic measures of social infrastructure regions.